

Μόλις σουρουπώσει, κατεβαίνουν στο λιμάνι αναζητώντας τρόπο διαφυγής.

ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΟ **ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑ**

Τράνζιτ για τη Δύση

Το διεθνές λιμάνι αποτελεί ενδιάμεσο προορισμό για χιλιάδες Αφρικανούς και Ασιάτες που περνούν ακτοπλοϊκώς παράνομα στην Ιταλία.

ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ ΒΑΦΕΙΑΔΗ / ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΙΧΑΛΑΚΗΣ

Μας έδειξαν απ' το λιμεναρχείο μια μπλε πλαστική τέντα που ξεχώριζε ανάμεσα στα δέντρα, στους πρόποδες του γειτονικού λόφου. Λίγο πριν χαράξει, είχε γίνει εκεί, στον πρόχειρο καταυλισμό, έφοδος της αστυνομίας και είχαν συλληφθεί 26 Αφρικανοί. «Δεν έχει μείνει ούτε ένας, τους πάσαμε στον ύπνο», μας είχε διαβεβαιώσει νωρίτερα ο αστυνομικός διευθυντής Ηγουμενίτσας. Πέρασαμε με τον Δημήτρη τη διαχωριστική νησίδα του δρόμου, διασχίσαμε την υπό κατασκευή προέκταση της Εγνατίας μέχρι το χώρο όπου θα κατασκευαστεί το νέο εμπορικό λιμάνι, ανηφορίσαμε ελάχιστα μέτρα και είδαμε τον καταυλισμό μέσα στα δέντρα. Ενα τούρμιο νεαρών Αφρικανών είχαν αντιληφθεί την παρουσία μας και σκόρπιζαν ολόγυρα.

Παντού απλωμένες κουβέρτες, υπνόσακοι, πλαστικά δοχεία, άδειες κονσέρβες, χάρτινες συσκευασίες χυμών, άδεια κουτιά τοιγάρων, από πάνω κάποιες πλαστικές τέντες για τη βροχή και λίγο πιο δίπλα μια καλά μονωμένη καλύβα. Ο Δημήτρης, που προπορευόταν, βλέποντάς τους διστακτικούς, τους καλόπιασε: «No police, friends». Εβγαλε την επαγγελματική του ταυτότητα και το διαβατήριό και τα πέταξε από μακριά στα πόδια τους. Καμιά εικοσαριά νεαροί Αφρικανοί μάς κοιτούσαν επιφυλακτικά· ο πιο εύσωμος, ο Ανταμ, ανέλαβε να τους εκπροσωπήσει. Είναι προσεκτικός, δεν θέλει να φανεί το πρόσωπό του στη φωτογραφία. Μας λέει πως είναι Σομαλοί και κατευθύνονται μέσω Ιταλίας προς τη βόρεια Ευρώπη. «Πώς θα μπεις στο καράβι;» τον ρωτάω. «Θα μπω κάτω από νταλικά, εμείς οι μαύροι δεν φαινόμεστε στο σκοτάδι», απαντάει χαμογελώντας και μόνο στη σκέψη ότι θα τα καταφέρει. Ενας μικρότερος διαμαρτύρεται για τα χαμηλά μεροκάματα: «Μας δίνουν 10 ευρώ για δέκα ώρες δουλειά». Για να συμπληρώσει ο Ανταμ: «Εσείς στην Ελλάδα δεν φέρεστε καλά στους μαύρους, στην Ευρώπη είναι αλλιώς. Ξέρεις πόσοι μαύροι ζουν στην Ευρώπη;».

Πύλη εξόδου

Μια ατελείωτη ροή ανθρώπων κατευθύνεται καθημερινά μέσω της χώρας μας από την Ασία, την Αφρική και τα Βαλκάνια προς τον «παράδεισο» της Δύσης σε αναζήτηση καλύτερης τύχης. Μια ατελείωτη προσπάθεια διέλευσης, που σε αρκετές περιπτώσεις αφορά τα ίδια άτομα σε μια νέα απόπειρα προς την «ελευθερία». Ξεκινούν με κοινό όνειρο τις ανεπτυγμένες χώρες του Βορρά. Κάποιοι ξεμένουν εδώ. Δουλεύουν σκληρά σε όλη τη χώρα, ανασφάλιστοι, με χαμηλά έως εξευτελιστικά μεροκάματα, συμπιέζοντας τις αμοιβές των ήδη εργαζομένων και περιορίζοντας συνεχώς τα δικαιώματά τους σε μια αγορά εργασίας όπου η επιθεώρηση είναι ανύπαρκτη.

Με την ολοκλήρωση της Εγνατίας Οδού το

Οι λιμενικοί είναι μπερδεμένοι: «Όταν έχουμε πιάσει κάποιον δέκα φορές και με το που τον αφήνουμε επιστρέφει την άλλη μέρα απτόπτος με το ΚΤΕΛ, δεν έχει νόημα...».

περασμένο καλοκαίρι, που συντόμισε χρονικά την απόσταση από τα ελληνοτουρκικά σύνορα στον Εβρο, και την παράλληλη εντατικοποίηση των ελέγχων στην Πάτρα, τα παράνομα κυκλώματα διακίνησης ανθρώπων στράφηκαν προς την Ηγουμενίτσα. Η διαδρομή είναι πιο ασφαλής απ' ό,τι μέσω των Βαλκανίων και τα ναύλα είναι φθηνά.

Το νέο διεθνές λιμάνι της Ηγουμενίτσας, από το οποίο αναχωρούν καθημερινά πάνω από 10 πλοία, με προορισμό τέσσερα λιμάνια της Ιταλίας (Ανκόνα, Μπρίντεζι, Μπάρι και Βενετία), λειτουργήσε για πρώτη φορά το 2000. Κατασκευάστηκε στο Λαδοχώρι, μια περιοχή που έσφυζε από ελαιώνες, νότια του παλιού λιμανιού, και εξυπηρετεί έκτοτε μόνο τις εσωτερικές ακτοπλοϊκές γραμμές. Η αύξηση της κίνησης οχημάτων, ανθρώπων και εμπορευμάτων οδήγησε σε επέκταση της πόλης, χτίστηκαν ξενοδοχεία, ταξιδιωτικά πρακτορεία και κατοί-

Ο έλεγχος στις εκατοντάδες ιταλικές γίνεται δειγματοληπτικά και χωρίς τεχνική υποστήριξη.

κίες. Στην παραλιακή οδό Αγίων Αποστόλων η κίνηση από ιταλικές, Ι.Χ. και τροχόσπιτα που κατευθύνονται προς τη μοναδική πύλη εισόδου του λιμανιού είναι διαρκής.

Η περιήραξη από κυματιστές λαμαρίνες ύψους τριών μέτρων στο εργοτάξιο, που εξακολουθεί να λειτουργεί, τα ψηλά κάγκελα με το αγκαστικό συρματοπλέγμα στην κορυφή, οι κάμερες και οι πανύψηλες τοιμεντένιες κολόνες με τους προβολείς που κάνουν τη νύχτα μέρα παραπέμπουν σε ένα λιμάνι-«φρούριο». Η αλήθεια όμως είναι τελείως διαφορετική. Σε προϊδεάζει γι' αυτήν η έντονη παρουσία Ασιατών και Αφρικανών, που ιδίως μετά το σούρουπο κατηγορίζουν απ' τους καταυλισμούς στο λιμάνι, καιροφυλακτώντας στα γιαπιά και στις καλαμιές.

Με κάθε μέσο

Η ροή δεν σταματάει ποτέ. Ειδικά στην Ηγουμενίτσα, όπου υπάρχει και καθημερινή

παράλληλη μαζική εισροή Αλβανών από τα γειτονικά ελληνοαλβανικά σύνορα. Το πρόβλημα οξύνθηκε μετά την επέκταση της συνθήκης Σένγκεν προς Ανατολάς, δεδομένου ότι στις χώρες του πρώην «υπαρκτού σοσιαλισμού» η διαφθορά οργιάζει και ο έλεγχος είναι ουσιαστικά ανύπαρκτος. Οποιοσδήποτε καταφέρει να περάσει από εκεί είναι πλέον σε θέση να κινείται μέσα στις χώρες της Ε.Ε. χωρίς κανέναν απολύτως έλεγχο. Ετσι, οι αφίξεις στην Ηγουμενίτσα ολοένα πληθαίνουν.

Όσοι διαθέτουν χρήματα είτε προμηθεύονται πλαστά έγγραφα (συνήθως βουλγαρική αστυνομική ταυτότητα, αφού οι Βούλγαροι θεωρούνται οι καλύτεροι παραχαράκτες) είτε τρυπώνουν σε ειδικά διαμορφωμένες κρύπτες μέσα σε ιταλικές, πολυμορφικά Ι.Χ. και τροχόσπιτα, πλήθος εκ των οποίων έχει κατασχεθεί και παραμένει στην άκρη του λιμανιού. Στις περιπτώσεις που οι μετανάστες δεν συνοδεύ-

ονται από κάποιο μέλος του κυκλώματος, εφοδιάζονται μ' ένα αμάξι, κλεμμένο ή παλιό μεταχειρισμένο, συνήθως γερμανικό. Στον οδηγό προσφέρεται έκπτωση 50% για το επιπλέον ρίσκο, αφού, αν εντοπιστούν, αυτός θα κατηγορηθεί ως διακινητής. Όσοι πληρώνουν το κύκλωμα περνούν απ' το λιμάνι τράνζιτ και δεν επηρεάζουν τη ζωή της πόλης.

Όσοι δεν έχουν χρήματα αναγκαστικά παραμένουν στην Ηγουμενίτσα, μέχρι να καταφέρουν να φύγουν στην Ιταλία. Και από εκεί, σύμφωνα με την ετήσια έκθεση της Eurodac, στην Αγγλία, την Ολλανδία, τη Νορβηγία. Το 2008 το 46% των ανθρώπων που συνελήφθησαν στα εξωτερικά σύνορα της Ε.Ε. εντοπίστηκαν στα σύνορα της Ελλάδας. Το πρώτο εξάμηνο του 2009 το ποσοστό αυτό εκτοξεύτηκε στο 69%, ίσως λόγω των συμφωνιών επανεισοδοχής που υπέγραψαν πρόσφατα η Ισπανία και η Ιταλία με τις χώρες προέλευσης. Πρόκειται για ανθρώπους από κάθε γωνιά της Ασίας και της Αφρικής, που στη μεγάλη τους πλειονότητα δηλώνουν Ιρακινοί, Παλαιστίνιοι, Σομαλοί και Αφγανοί, προκειμένου να έχουν τη δυνατότητα να ζητήσουν πολιτικό άσυλο.

Στην Ηγουμενίτσα ζουν κατά ομάδες σε υποτυπώδεις καταυλισμούς στο Γραικοχώρι, νοτιώς της Εγνατίας, στους ελαιώνες πίσω απ' τα πρατήρια βενζίνης, όπου συχνά σταματούν οι ιταλικές για ανεφοδιασμό. Ρώτησα έναν Ιρακινό γιατί δεν έμεινε στην πατρίδα του. «Μετά τον Θεό είναι οι Αμερικανοί, δεν μπορούμε να τα βάλουμε μαζί τους», μου είπε. Εννοείται πως οι Αρχές γνωρίζουν επακριβώς πού βρίσκονται: οι ίδιες τούς απομάκρυναν πρόσφατα απ' το Λαδοχώρι, που είναι η βιτρίνα του λιμανιού, και τους απόθησαν προς τους λόφους του Γραικοχωρίου, όταν γκρεμίστηκε «για λόγους καλαισθησίας» και η παλιά αποθήκη της Αγροτικής Τράπεζας πάνω στην παραλιακή, όπου έβρισκαν καταφύγιο. Κατεβαίνουν σε μικρές ομάδες στο λιμάνι, ψάχνουν για κάποια παρκαρισμένη ιταλικά για να τρυπώσουν κρυφά, άλλοι παραβιάζουν τα κάγκελα της περιφράξης και άλλοι σκαρφαλώνουν στο αγκαστικό συρματοπλέγμα.

Χωρίς έλεγχο και πολιτική

Ο έλεγχος στο λιμάνι γίνεται δειγματοληπτικά. Αυτό σημαίνει ότι στη συντριπτική τους πλειονότητα οι ιταλικές, τα τροχόσπιτα, τα βαν και τα Ι.Χ. μπαίνουν στο καράβι για την Ιταλία χωρίς κανέναν απολύτως έλεγχο, όπως άλλωστε προβλέπει η συνθήκη Σένγκεν. Οι λιμενικοί σταματούν, συνήθως στην τύχη και σπανιότερα ύστερα από πληροφορίες, κάποιους οδηγούς και ερευνούν χωρίς ιδιαίτερη τεχνική υποστήριξη κάποια οχήματα. Αν και έχουν ζητήσει από το υπουργείο να τους προμηθεύσει με ακτίνες X-ray, για να ακτινογραφούν τα ύποπτα οχήματα, το αίτημά τους δεν έχει ικανο- ▶

«Πώς θα μπει στο καράβι;»
ρωτάω τον Ανταμ από
τη Σομαλία. «Θα μπω κάτω
από νταλικά, εμείς οι μαύροι
δεν φαινόμαστε στο σκοτάδι»,
απαντάει χαμογελώντας
και μόνο στη σκέψη
ότι θα τα καταφέρει.

ποιηθεί. Οι Ιταλοί απέναντι, που διαθέτουν ακτίνες, εντοπίζουν τους παράνομα εισερχομένους, τους οποίους μας στέλνουν πίσω, προσθέτοντας συχνά και κάποιους δικούς τους!

Είναι τέτοια η καθημερινή ροή, ώστε, ακόμα και έτσι στην τύχη, κάθε τόσο ανακαλύπτονται μικρές και μεγάλες κρύπτες και πλήθος πλαστών ταξιδιωτικών εγγράφων. Αποτελεί κοινό μυστικό ότι οι κάμερες πάνω στην περίφραξη δεν λειτουργούν, ποτέ δεν συνδέθηκαν με το σύστημα. Ο σιδεράς του Λιμενικού δίνει αγώνα προσπαθώντας να μαλωώσει τις τρύπες που ανοίγουν στην περίφραξη κάθε νύχτα. Καθημερινό ράβε - ξήλωνε. Διότι μπαίνουν στο λιμάνι με κάθε μέσο, ακόμα και πεζή. Ιδιαίτερα το καλοκαίρι, που ανακατεύονται με τους εκατοντάδες χιλιάδες Τούρκους που επιστρέφουν μέσω Ιταλίας στη Γερμανία.

Ενας Ιρακινός που γνωρίσαμε είχε τραυματιστεί στο χέρι στην προσπάθεια αναρρίχησης στο συρματοπλέγμα. Το έχει επιδέσει, περιμένοντας να γίνει καλά για να ξαναπροσπαθήσει. Όσοι συλλαμβάνονται γνωρίζουν ότι σύντομα θα βρίσκονται πίσω, περιμένοντας μια νέα ευκαιρία να μπουν στο λιμάνι. Ακόμα και οι διακινητές, παρά τον καινούργιο νόμο που τους παραπέμπει για κακούρηγμα. Σε διεθνή συνάντηση εμπειρογνομόνων, που έγινε πρόσφατα στα Χανιά, διαπιστώθηκε πως τα μέλη του κυκλώματος εξακολουθούν να τυγχάνουν ευνοϊκής ποινικής μεταχείρισης και σπάνια οδηγούνται στη φυλακή. Ετυχε να συλληφθεί, όσο ήμασταν στην Ηγουμενίτσα, ένα ζευγάρι Βούλγαρων διακινητών που έφεραν με το Ι.Χ. τους απ' την Τουρκία παράνομους μετανάστες, τους οποίους είχαν εφοδιάσει με πλαστές βουλγαρικές ταυτότητες. Την επόμενη μέρα τους συνάντησα έξω στην πόλη. Επειδή η Βουλγαρία είναι μέλος της Ε.Ε., θεωρήθηκαν «γνωστής διαμονής», αφήθηκαν ελεύθεροι και ορίστηκε τακτική δικάσιμος. Το «εμπόρευμά» τους πάντως κατασχέθηκε... Οι δύο Ασιάτες που έφεραν, επειδή ήταν αγνώστων στοιχείων και διαμονής, κρατήθηκαν. Άλλοι κρατούνται σε κτίριο του λιμεναρχείου στο παλιό λιμάνι, άλλοι στην αστυνομική διεύθυνση, άλλους τους στέλνουν σε κρατητήρια από δω και από κει. Στα Κέντρα Υποδοχής Μεταναστών, όπως ονομάζονται πλέον, κατόπιν ευρωπαϊκής οδηγίας. Προ καιρού τους έστελναν στην Αθήνα, όμως το πρόβλημα δεν λυνόταν, ξαναγύριζαν πίσω. Οι λιμενικοί είναι μπερδεμένοι: «Όταν έχουμε πάσει κάποιον δέκα φορές και με το που τον αφήνουμε επιστρέφει την άλλη μέρα απτόητος με το ΚΤΕΛ, δεν έχει νόημα...». Η ελληνική Πολιτεία αντιμετωπίζει το ζήτημα γραφειοκρατικά. Οι συλληφθέντες καταγράφονται και μετά η μία υπηρεσία προσπαθεί να τους φορτώσει στην άλλη, να φύγει από πάνω της το πρόβλημα. Τους στέλνουν στα Γιάννενα, στην Αρτα, την Πρέβεζα, τη Φλώρινα, την Κοζάνη, την Αλεξανδρούπολη. Μέχρι να επιστρέψουν και πάλι. ■

Η ίδια διαδρομή, 15 χρόνια πριν

Συναντήσαμε τον Φιλιάτ στην καφετέρια του ξενοδοχείου. Σαραντάρης με τη νεαρή γυναίκα του και τα ανήλικα παιδιά του, επέστρεφαν στη Γερμανία ύστερα από διακοπές στο Ιράκ. Ετρωγαν βραδινό στη βεράντα, πίσω τους παρκαρισμένη μια αστραφτερή Μερσεντές με γερμανικούς αριθμούς. Είχε μπει περπατώντας πριν από 15 χρόνια από τα σύνορα του Εβρου. Παρέκαμψε με ευκολία τα ελληνικά συνοριακά φυλάκια, έφτασε μέσω Ηγουμενίτσας στην Ιταλία και από εκεί στη Γερμανία, όπου συνελήφθη. Κρατήθηκε μία μέρα και στη συνέχεια ζήτησε πολιτικό άσυλο, αφού «στο Ιράκ δεν υπήρχε δημοκρατία». Νομιμοποιήθηκε, δούλεψε 6 χρόνια στις σκαλωσιές σε οικοδομικές εργασίες, μετά για λίγο σε πισσαρίες και κινεζικά εστιατόρια. Σε κάποιο ταξίδι στη χώρα του παντρεύτηκε, έφερε και τη γυναίκα του στη Γερμανία και απέκτησε δύο παιδιά. Τα τελευταία χρόνια παίρνει επίδομα ανεργίας από το γερμανικό κράτος. Τον ρώτησα αν του φτάνει. «Δεν βλέπεις, μπορώ και ζω σαν άνθρωπος, μένουμε σε ξενοδοχείο, τρώμε στο εστιατόριο», μου απάντησε, αναγνωρίζοντας πάντως πως «τα πράγματα έχουν δυσκολέψει τελευταία και στη Γερμανία».

Στον καταυλισμό, με θέα το λιμάνι.

